

Učni pripomoček v bioetiki: pobuda Sveta Evrope

✍ Laurence Lwoff

“Etiko in človekove pravice lahko smatramo za večno odprto bojišče.” S temi besedami je profesor Jože Trontelj sklenil svoj govor na odprtju konference leta 2009 v čast 10. obletnice začetka veljavnosti Konvencije o človekovih pravicah in biomedicini (CETS št. 164), tako imenovane ‘Oviedske konvencije’, ki je potekala v okviru slovenskega predsedovanja Odboru ministrov Sveta Evrope.

Prof. Trontelj je bil človek vrednot, prepričanja in vizije. Prepoznati moramo njegov pomemben prispevek k razpravi o bioetičnih vprašanjih na Svetu Evrope, ki je pripeljala predvsem do sprejetja Oviedske konvencije in njenih dodatnih protokolov. Z modrostjo in diplomacijo je bil gonilna sila pri promociji etike med strokovnjaki, ljudmi na vodilnih položajih, pa tudi v širši javnosti. Verjel je v družbo vrednot ter v potrebo, da vlagamo v njeno izgradnjo, začenši z mladimi.

Bioetika je po naravi multidisciplinaren in pluralističen razmislek o vprašanjih, ki zadevajo celotno družbo. Vse člane družbe skrbijo vprašanja, ki jih sprožajo postopki v biologiji in medicini, ne nazadnje mlade – prihodnost družbe. Osemindvajseti člen Oviedske konvencije zahteva od držav, da spodbujajo javno razpravo o teh temeljnih vprašanjih, ki jih sproža razvoj na področju biologije in medicine.

Kot sredstvo, ki naj bi prispevalo k izvajanju teh določb, je Svet Evrope razvil učni pripomoček za učitelje in

vzgojitelje, ki delajo z mladimi. Cilj tega izobraževalnega dokumenta je ozaveščanje mladih o vprašanjih bioetike, zlasti s spodbujanjem odprte razprave o teh vprašanjih med učenci. Taka razprava tudi prispeva k razvoju avtonomnega mišljenja ter aktivnemu sodelovanju v javni razpravi. Ta pripomoček zagotavlja informacije za razjasnitev nekaterih osnovnih znanstvenih in medicinskih pojmov, ki so pomembni za razpravo o etičnih vprašanjih. Njegov namen je tudi pokazati evropsko razsežnost razprave o teh vprašanjih.

Učni pripomoček sestavlja pet podatkovnih pol, ki obravnavajo določeno temo. Obravnavanih je pet tem: darovanje organov, genetsko testiranje, oploditev z biomedicinsko pomočjo, kloniranje in biomedicinske raziskave. Namen teh podatkovnih pol ni zagotoviti popolne informacije o obravnavani temi, temveč dajejo osnovne podatke o različnih vidikih (predvsem znanstvenem, etičnem in pravnem). Njihov cilj je olajšati učiteljem začetek razprave med učenci pri predmetu, ki ga poučujejo (biologija, filozofija, zgodovina ...).

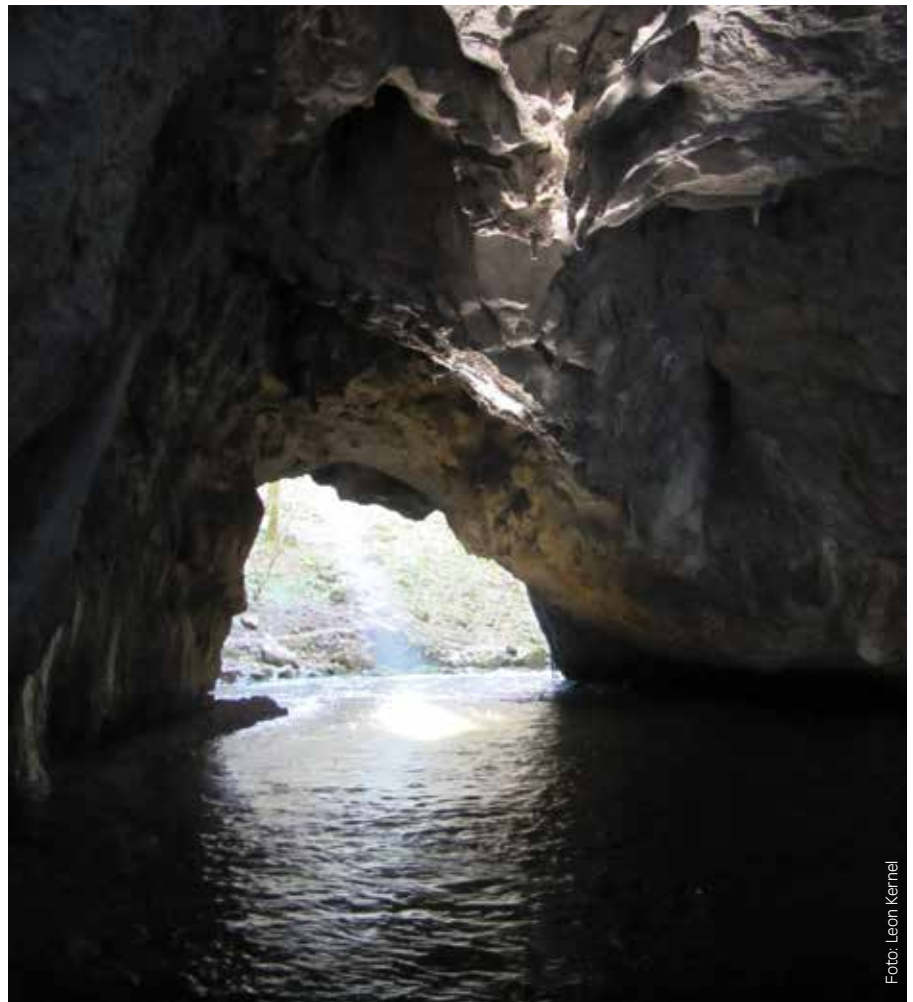

Foto: Leon Kernel

V nadaljevanju je predstavljenih več praktičnih primerov, katerim sledijo vprašanja, ki pomagajo začeti in oblikovati razpravo o etičnih vprašanjih, ki jih odpira opisana situacija.

Ta zasnova olajšuje tudi organizacijo multidisciplinarnih aktivnosti ter zagotavlja določeno fleksibilnost pri pripravi in trajanju dane dejavnosti. Pripomoček se lahko uporablja za enostavno kratko razpravo, ki sledi individualnemu branju, ali za daljše dejavnosti z bolj poglobljeno pripravo s pomočjo referenc, ki so navedene na zadnjih straneh.

Te pole so preizkusili na večih srednjih šolah v Franciji ter jih uporabili kot izhodišče za razpravo med dijaki iz Francije, Nemčije in Avstrije o genskem testiranju. Uporabili so jih tudi v programu usposabljanja za srednješolske učitelje v Avstriji in Franciji.

Učni pripomoček lahko brezplačno prenesete (v angleščini) s spletne strani: <https://edoc.coe.int/en/bioethics/5506-bioethical-issues-educational-fact-sheets-pdf-2009-.html>.

Ta učni pripomoček je le en primer sredstev, ki jih je mogoče razviti, da spodbudijo razpravo med mladimi. V evropskih državah je bilo danih veliko pobud, posebno s strani narodnih odborov za etiko, da bi pritegnili mlade k razpravi o etičnih vprašanjih. Profesor Trontelj je zelo podpiral tovrstne pobude.

Vendar pa je izobraževanje, še posebej v šolskem okolju, privilegiran način ozaveščanja mladih o bioetičnih vprašanjih ter o pomenu njihovega sodelovanja pri preverjanju le-teh. Izobraževalni programi v evropskih šolah se razvijajo in pričajo o tem, kako bioetika pridobiva na pomenu. V mnogih državah je sestavni del državljske vzgoje.

To so bile gotovo tudi zamisli in močno prepričanje, ki je gnalo profesorja Trontlja, ko je govoril z mano o pobudah, ki jih je želel promovirati v Sloveniji. Ustanovitev Inštituta za etiko priča o njegovi pripravljenosti zagotoviti, da se delo na "večno odprtem bojišču etike in človekovih pravic" nadaljuje. ■

Iz angleščine prevedla Tanja Volk

Najpomembnejša so prva leta

✍ Magdalena Jarc

“O nečem vendarle ni mogoče dvomiti. Kakovostna vzgoja v prvih letih življenja je odločilna za kakovost poznejšega čustvenega razvoja, za dosežene umske sposobnosti in pomembne značajske lastnosti v odrasli dobi. Narod, ki želi svojim otrokom in vnukom dobro prihodnost, ne sme varčevati s časom, trudom, materialnimi sredstvi in predvsem z ljubečo skrbjo v njihovem najzgodnejšem otroštvu. Dodamo lahko, da je ta skrb v današnjih časih krize in negotove globalne prihodnosti pomembnejša kot kadarkoli doslej.” Dr. Jože Trontelj

V letu 2013 sem se v okviru SI-ESCa (Evropsko združenje krščanskih učiteljev) udeležila seminarja o predšolski vzgoji v St. Pöltnu, glavnem mestu Spodnje Štajerske. Ker sem profesorica jezikov, me je navdušilo predavanje nevrologinje z ulmske univerze Kerstin Kipp o prispevku nevroznanosti k razvoju otrok. Nevroznanost lahko znanstveno utemelji obstoj za učenje občutljivih obdobj, v katerih se otrok hitreje in bolj učinkovito nauči različnih spretnosti, tudi tujih jezikov. Obstoj takih za učenje občutljivih obdobj dobro ponazori primer Genie, ki so jo našli leta 1970, ko je bila stara 13 let in je bila od 20. meseca v okovih v predmestju Los Angelesa. Govorila je le dva stavka. Štiri leta kasneje se je njeno besedišče povečalo. Genie je lahko povezovala besede v stavke, ni pa mogla oblikovati nobenega slovnico

pravilnega stavka. Ta primer nakazuje, da je otroštvo primerna faza za učenje slovnicih kompetenc. V primeru študije Barinaga (2000 v Kipp, 2013) je prikazano, da so bili priseljenci, ki so prišli iz Koreje in s Kitajske v ZDA v starosti od treh do sedmih let pri slovnicih testu tako uspešni kot rojeni govorniki, kar pa ni veljalo za starejše priseljence.

Kje so razlogi za učenje v občutljivih obdobjih? Razlog je v možganih. S pomočjo magnetne resonance so ugotovili, da sta materinščina in drugi tuj jezik, če se ga uči odrasla oseba, prikazana v različnih delih možganov (Kim idr., 1997 v Kipp, 2013). Če pa se drugega jezika učimo v zgodnjem otroštvu in otroci rastejo kot bi bili